

Een Brabander in Staatse dienst

In de Gouden Eeuw speelden onze provincie en haar bewoners geen rol van betekenis. Hoewel?

Miranda van de Mortel

Gemert

Tenminste één Brabander zou carrière maken bij de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en de marine zou drie schepen en twee scheepsklassen naar hem vernoemen. Zijn naam: Jan van Amstel. Deze maand is het precies 400 jaar geleden dat hij geboren werd.

Aan de zijkant van het voormalige postkantoor in de Gemertse Nieuwstraat staat het: Amstelingang, geboortehuis Jan van Amstel. Op deze plek werd de latere zee kapitein geboren. Niet in het huidige gebouw, maar in zijn voorganger: een vergelijkbaar pand uit de zestiende eeuw. Lang was dit onbekend: pas in 1953 werd zijn

► Model van 't Tydtverdryf, het schip van Jan van Amstel.

FOTO SCHEEPVAARTMUSEUM

naam ontdekt in de oude doopboeken, onder de datum 12 december 1618. Het was dan ook niet zijn ge-

boortehuis dat Jan uit de klauwen der vergeetelheid redde. Die eer komt zijn laatste rustplaats toe. Van Amstels grafsteen – met een tekst van niemand minder dan Joost van den Vondel – bevindt zich in de Servatiuskerk van Schijndel, de plaats waar hij overleed.

Hoe kon een jongen van de Brabantse zandgronden het schoppen tot zee kapitein van de Republiek? Lange tijd deed het verhaal de ronde dat Jan van Amstel een arme boerenjongen was, die het paard van zijn vader kreupel had gemaakt en daarom dienst nam op een oorlogsschip. De waarheid is echter een stuk minder romantisch. Jans ouders waren allesbehalve arm en kwamen beiden uit vrij invloedrijke geslachten.

Dieuwertge Bicker, telg van een zeer invloedrijk Amsterdams regentengeslacht en zus van een van de oprichters van de VOC, was de peettante van Jan en kon daarmee voor hem de weg banen naar een carrière

► Jans ouders waren allesbehalve arm en kwamen uit invloedrijke geslachten

die onze landsgrenzen ver zou overschrijden. En dat deed ze ook. Van Amstel kon toetreden tot de Admiraliteit van Amsterdam, onderdeel van de toenmalige zeemacht van de Republiek.

Klinkende namen

Hij deed zijn praktijkervaring op aan boord bij grote namen als Jan van Galen, Witte de With en Michiel de Ruyter. Van Amstel schopte het tot zee kapitein en bevelhebber van eigen schepen, met klinkende namen als De Vryheydt en 't Tydtverdryf.

Hij vocht mee in belangrijke oorlogen tegen de Portugezen, de Zweden en de Engelsen. En hij was erbij toen de beroemde tocht naar Chatham – destijds de belangrijkste Engelse marinebasis – plaatsvond, een gewaagde actie onder leiding van Cornelis de Wit en Michiel de Ruyter, waarbij de Engelse marine het grootste verlies ooit leed.

Van Amstel nam regelmatig deel aan strafexpedities in het Middellandse Zeegebied om kapers van rijke handelsschepen terug te dringen. Het is tijdens zo'n actie dat hij zwaargewond raakte en eervol ontslagen werd. In een boerderij in Schijndel, die hij kocht voor zijn oude dag, sleet hij zijn laatste levensdagen en overleed hij op 29 september 1669, vijftig jaar oud.